

державних витрат на здійснення правосуддя, скорочення строків тримання осіб під вартою, зменшення навантаження на правоохоронні органи і суд.

ЛІТЕРАТУРА

1. Кримінальний процесуальний кодекс України від 13.04.2012 № 4651-VI// Голос України від 19.05.2012/ № 90-91 /
2. Середа Г. Особливості угоди про визнання винуватості в кримінальному провадженні//Вісник Національної академії прокуратури України №2, 2012 р. – с. 5-9
3. Головка Л.В. Альтернативи уголовному преследованию в современном праве / Головка Л.В. – СПб, 2002.– 544 с.
4. Хавронюк М. «ПРАВОПРОКУРОРРЯ», або деякі проблеми угоди про визнання винуватості [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.pravo.org.ua/2011-07-05-15-26-55/2011-07-22-11-18-16/1177-pravoprokurorrrya-abo-deiaki-problemy-uhody-pro-vyznannia-vynuvatosti.html>
5. Лист Вищого спеціалізованого суду з розгляду цивільних і кримінальних справ «Про деякі питання здійснення кримінального провадження на підставі угод» від 15.11.2012 № 223-1679/0/4-12
6. Пушкар П.В. Угода про визнання вини у сучасному кримінальному процесі: порівняльно-правове дослідження: дис. канд. юрид. наук: 12.00.09 / Пушкар П.В. – Х., 2005. – 182 с.

Гопанюк Ольга Ярославівна
студентка 5 курсу юридичного факультету
ДВНЗ «Національний гірничий університет»
Науковий керівник: Хряпінський П.В.
професор, д.ю.н., професор

ЮРИДИЧНІ ОСОБИ ЯК МОЖЛИВІ СУБ'ЄКТИ ЗЛОЧИНУ: МІЖНАРОДНО-ПРАВОВИЙ ДОСВІД

У зв'язку з прийняттям Верховною Радою України 11 червня 2009 р. антикорупційних законів: «Про засади запобігання та протидії корупції», «Про відповідальність юридичних осіб за корупційні правопорушення», «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо відповідальності за корупційні правопорушення», актуальним та дискусійним питанням є вивчення підстав та умов покладення заходів кримінальної відповідальності на юридичних осіб у зв'язку зі вчиненням злочинів уповноваженими ними суб'єктами в інтересах цих осіб.

Розробці цього питання були присвячені роботи таких науковців у сфері права, як О.Шамара, О.Михайлов, І.Митрофанов, І.Омельченко, М.І.Хавронюк, М.І.Бажанов, Ю.В.Баулін, В.І.Борисов, Н.В.Кідіна, П.Л.Фріс тощо.

Вважається, що юридичні особи не підлягають кримінальній відповідальності. По-перше, ч. 1 ст. 18 КК України суб'єктом злочину визнається саме фізична особа [1;ст.18]. По-друге, кримінальна відповідальність юридичних осіб не відповідає принципу особистої винної відповідальності і принципу індивідуалізації юридичної відповідальності і покарання. Також відзначаються такі перешкоди, як складність або навіть неможливість визначення вини такої особи а також відсутність у доктрині та законодавстві науково обґрунтованої системи кримінальних покарань юридичних осіб [2; с.11].

Кримінальну відповідальність юридичних осіб передбачають кримінальні кодекси багатьох держав Європи. У більшості них, як правило, немає глав, спеціально присвячених цим питанням, і там, де визнається необхідність встановлення такої відповідальності, ці питання регулюються окремими статтями. В усіх таких випадках однозначно встановлено правило про те, що кримінальна відповідальність юридичної особи не скасовує кримінальної відповідальності фізичної особи, яка вчинила злочинне діяння або організувала його, підбурювала

до нього чи сприяла йому.

У 1985 р. Керівними принципами в галузі попередження злочинності та кримінального правосуддя в контексті розвитку та економічного порядку державам-членам ООН приписувалось «розглянути питання про передбачення кримінальної відповідальності не тільки для осіб, які діяли від імені якої-небудь установи, корпорації чи підприємства..., а й для самої установи, корпорації чи підприємства». Передумови для цього були закладені ще у 1929р., Міжнародним конгресом з кримінального права, та в 1978 р. Європейським комітет з проблем злочинності РЄ рекомендували законодавцям визнати юридичних осіб суб'єктами злочинних діянь та передбачити для них кримінальну відповідальність [3; с.462].

В країнах сім'ї загального права юридичні особи можуть нести відповідальність як самостійно, так і за дії своїх представників, якщо ті діяли в межах своїх повноважень за трудовим договором («в межах своєї посади») і мали намір принести користь юридичній особі, хоча цей мотив міг поєднуватися з іншими спонукальними мотивами. Сам факт отримання вигоди корпорацією не є обов'язковим. Більшість теоретико-практичних питань, що виникають у зв'язку з кримінальною відповідальністю юридичної особи не розглядаються як перешкода застосуванню такої відповідальності [2; с.14].

Країни континентальної Європи, в кримінальних кодексах яких був закріплений класичний принцип особистої винної відповідальності, з більшою обережністю поставилися до ідеї встановлення кримінальної відповідальності для юридичних осіб. У КК Естонії юридична особа (крім держави, органів місцевого самоврядування і публічно-правових юридичних осіб) може нести відповідальність за діяння, вчинені її органом чи керівником в інтересах цієї юридичної особи. Польща спеціальним Законом «Про відповідальність колективних суб'єктів за дії, заборонені під загрозою покарання» вводить поняття колективного суб'єкта, під яким розуміється, крім юридичної особи, також торговельна організація та їх союз, організація у стані ліквідації, іноземна організація та встановлює похідну від фізичної особи відповідальність. У КК Албанії юридична особа за певних умов несе додаткову відповідальність, яка є цілком обґрунтованою і навіть необхідною з точки зору інтересів суспільства.

Найбільш детально особливості кримінальної відповідальності юридичних осіб визначені у КК Франції, де їм присвячено кілька десятків статей. Юридичні особи, за винятком держави, підлягають кримінальній відповідальності у відповідних випадках, за злочинні діяння, вчинені на їх користь органами або представниками юридичної особи. Також щодо юридичних осіб застосовується термін «рецидив».

Згідно з КК Бельгії будь-яка юридична особа несе кримінальну відповідальність за правопорушення, пов'язані з досягненням її цілей або захистом її інтересів, а також за правопорушення, які були вчинені за рахунок її коштів, навіть якщо відповідальність юридичної особи породжена виключно діями конкретної фізичної особи [3; с.463-468].

У світовій практиці склалося кілька підходів або моделей правового регулювання інституту кримінальної відповідальності юридичних осіб.

Перший підхід полягає у тому, що юридична особа розглядається як самостійний суб'єкт злочину та використовується в юридичних системах США, Великої Британії, Австралії, Нідерландів, Франції, Португалії і ряду інших країн, а також інкорпоровано у правові системи Грузії, Литви, Молдови, Естонії.

Другий підхід до встановлення кримінальної відповідальності юридичних осіб побудований на визнанні фізичної особи єдиним можливим суб'єктом злочину, а несприятливі кримінально-правові наслідки участі юридичної особи у злочині відносяться до заходів кримінально-правового впливу. Такий підхід використовують Австрія, Албанія, Туреччина, Швейцарія, Латвія, Мексика, Перу та

ін. Такий варіант, з огляду на існування норми про визнання лише фізичної осудної особи суб'єктом злочину, може бути застосований у законодавстві України.

Третій підхід передбачає адміністративну або, як іноді її називають деякі вчені, «квазікримінальну» відповідальність юридичних осіб за причетність до злочину. Такий підхід є характерним для країн, які мають помірковану позицію щодо засобів впливу на юридичних осіб. До таких країн належать, зокрема, Німеччина, Італія, Швеція та деякі інші [4; с.21]

Отже, Україна не може ігнорувати ту обставину, що значна частина країн, в тому числі держав Євросоюзу, встановили кримінальну відповідальність юридичних осіб, якщо наша держава планує привести своє національне законодавство до рівня європейських стандартів. Серед позитивних моментів запровадження відповідальності юридичних осіб можна назвати:

1) Пряма відповідальність юридичних осіб є ефективним методом боротьби з корпоративною злочинністю;

2) Покарання лиш фізичних осіб за діяння, які вони вчинили в рамках корпорації і своїх посадових обов'язків не ефективно, оскільки структурні упущення в роботі організації не зникнуть через притягнення однієї особи до відповідальності;

3) альтернативні моделі відповідальності юридичних осіб (адміністративна, цивільна) не дають тих процесуальних гарантій, які дає кримінальний процес;

4) на корпорації можна накладати штраф, що значно перевищує максимальний штраф для індивідуумів, до того ж велике значення може мати саме засудження корпорації (стигма);

5) на міжнародному рівні держави надають правову допомогу одна одній у переслідуванні злочинців часто тільки за кримінальними справами, а злочинна діяльність корпорацій має дедалі більше позанаціональний характер.

Дослідники наголошують, що при низькому рівні культури, у тому числі правової, що існує наразі в нашій державі, необережне запровадження та використання подібних норм може використовуватись для протизаконного тиску на юридичних осіб, зокрема для здійснення рейдерства. При цьому, на жаль, реального контролю над законністю винесення рішень судів в Україні фактично не існує, а постанова у справі стосовно юридичної особи, як зазначалося у Законі України «Про відповідальність юридичних осіб за вчинення корупційних правопорушень», могла бути переглянута лише в апеляційному порядку та за нововиявлених обставин. Складність в оскарженні постанов судів може призвести до пошуку юридичними особами можливостей неправового вирішення даного питання [5; с.9].

Саме через те, що будь-яка недосконалість формулювання кримінально-правових норм може призвести до підвищення зловживань в органах кримінальної юстиції та розповсюдженню корупційних проявів, теоретики та практики наголошують на тому, що запровадження інституту відповідальності юридичних осіб у національне законодавство в жодному разі не повинно стати спонтанним і недостатньо продуманим кроком [6; с. 113]

Також слід зазначити, що вирішенню підлягають не лише спірні питання, пов'язані з поняттям кримінальної відповідальності юридичних осіб, але й механізмом реалізації такої відповідальності. Для цього необхідні фундаментальні дослідження й зусилля не тільки фахівців кримінального права, але вчених з цивільного, адміністративного, кримінально- процесуального, кримінально-виконавчого права, а також з філософії та кримінології [7; с.94].

Світова практика протидії злочинності та потреба у вдосконаленні національного законодавства відповідно до європейських стандартів, викликає необхідність введення інституту кримінальної відповідальності юридичних осіб в

Україні. Як приклад, така відповідальність може бути встановлена в Україні у вигляді додаткового покарання фізичної особи, визнаної винною у вчиненні злочину. Але, зважаючи на можливу небезпеку необережного встановлення та застосування таких норм, вона повинна бути обмежена рамками передбачених КК України злочинів, таких, як: корупційні злочини, злочинами проти власності, проти довілля та у сфері господарської діяльності.

ЛІТЕРАТУРА

1. Кримінальний кодекс України від 05.04.2001(із змінами та доповненнями на 16.10.2012 р.)
2. Михайлов О. О. Юридична особа як суб'єкт злочину: іноземний досвід та перспективи його застосування в Україні: автореф. дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.08 / О.О.Михайлов, Академія адвокатури України. – К., 2008
3. Чучаєв А.І. Юридична особа як суб'єкт злочину в кримінальному праві зарубіжних країн/ Т.І. Созанський, М.М. Сенько. Кримінальний кодекс України - 10 років очікувань. Тези//Збірник праць. - Львів, 2011
4. Грек Б.М. Юридична відповідальність юридичних осіб. Чи бути їй в Україні?/ Адвокат//Науковий журнал. – Київ, 2011. №12
5. А.С. Нерсесян. Юридична особа приватного права як суб'єкт корупційних правопорушень/ Вісник Луганського державного університету внутрішніх справ імені Е. О. Дідоренка//Науковий журнал. – Луганськ, 2010. №2
6. Шемякін О. Відповідальність юридичних осіб як проблема науки кримінального права/ Вісник Національної академії прокуратури України// Науковий журнал. – Київ, 2011. №1
7. Митрофанов І.І. Проблеми визнання юридичної особи суб'єктом кримінальної відповідальності/ Право і суспільство//Науковий журнал. – 2010. №1

Бикова Катерина Костянтинівна

Студентка 5 курсу юридичного факультету
ДВНЗ «Національний гірничий університет»

Науковий керівник: Лень В.В.
професор, кандидат юридичних наук, доцент

ПИТАННЯ УДОСКОНАЛЕННЯ КВАЛІФІКУЮЧИХ ОЗНАК Ч.2 СТ.121 КРИМІНАЛЬНОГО КОДЕКСУ УКРАЇНИ

Відповідно до Правил судово-медичного визначення ступеня тяжкості тілесних ушкоджень, тілесним ушкодженням визнається протиправне і винне заподіяння шкоди здоров'ю іншої особи, якою порушена анатомічна цілісність чи фізіологічні функції тканин чи органів потерпілого.

Найбільш суспільно небезпечним кваліфікованим складом, передбаченим статтею 121 «Умисне тяжке тілесне ушкодження» є передбачене ч.2 ст.121 КК нанесення тяжкого тілесного ушкодження, що спричинило смерть потерпілого.

Загальна кількість зареєстрованих тяжких тілесних ушкоджень, що призвели до смерті, у період з 2009 року, потроху спадає. Так у 2009 році зареєстровано 1118 таких злочинів; у 2010 – 999; у 2011 – 848; за 9 місяців 2012 року – 583. Приблизно 1/10 всіх цих злочинів вчинюється у Дніпропетровській області. Так за 2009 рік у області зареєстровано 114 таких злочинів; у 2010 – 95; у 2011 – 97; за 9 місяців 2012 року – 52. Проте, наявність латентної злочинності значно збільшує ці показники.

Вчинення цього злочину є досить поширеним та має високий ступінь суспільної небезпеки, оскільки призводить до позбавлення життя особи; а як відомо «людина, її життя і здоров'я, ... , визнаються в Україні найвищою соціальною цінністю» (ст. 3 Конституції України), «Кожна людина має право на життя. Ніхто не може бути свавільно позбавлений життя» (ст. 27 Конституції України).